

Kazalar Kader Değildir

TMMOB

Maden Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu

Balıkesir'in Dursunbey İlçesi'ne bağlı Odaköy'de işletilmekte olan Şentaş Madencilik'e ait yeraltı kömür ocağında, 1 Haziran 2006 tarihinde meydana gelen grizu patlaması sonucu, 17 çalışan yaşamını yitirmiş, ikisi maden mühendisi 12 kişi yaralanmıştır.

Olay sonrası Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Soma ve Tunçbilek işletmelerine ait kurtarma ekipleri ocağa gelerek çalışmalara başlamışlardır.

Kazadan sonra, Odamız yöneticileri tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve aşağıdaki bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Kazanın olduğu ocakta, daha önceki yıllarda açık işletme yöntemi ile üretim yapılmış olup, iki yıldan bu yana yeraltı üretim metodu ile yüksek kalorili linyit kömürü üretimi yapılmaktadır. Ocakta, kömür üretimi faaliyetleri, yüzeyden yaklaşık 200 metre derinde ve son derece güç doğa koşullarında çalışmayı gerektirmektedir. Üretimin yapıldığı yerlere 16 derece eğimli, 450 metre desandri ile (eğimli yol) ulaşılmaktadır. Kazanın olduğu vardiyada yeraltında toplam 57 işçinin bulunduğu saptanmıştır.

2) Kazanın, "metan" gazının oksijenle birleşmesi sonucu oluşan grizunun bir kıvılcım sonucu patlaması şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan, metan gazının patlama değerlerine ulaşması, ocakta havalandırmanın yetersiz olduğunu göstermektedir.

3) Yeraltı kömür işletmeciliği yapılan

ocak, yüksek risk içermektedir. Böylesi yüksek risk taşıyan ocakta, sorumluların yeterli emniyet önlemlerini alıp almadıkları, çalışma yöntemlerini belirlerken yaptıkları risk değerlendirmelerinin yeterli olup olmadığı henüz net olarak ortaya konulamamaktadır. Durumun tespiti ve kazanın nedeninin en doğru biçimde belirlenmesi, ocak içerisinde inceleme ve araştırma yapacak uzman bilirkişilerin raporları ile mümkün olacaktır.

4) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ocakta 5 ay önce yapılan incelemelerde, kullanılan makina ve teçhizat ile elektrik donanımının, yeraltı kömür ocakları için mevzuat ile belirlenen niteliklere uygun olmadığı tespit edilmesine karşın, gereken önlemler alınmamış ve kazaya davetiye çıkarılmıştır. Ayrıca, bakanlığın sağlık ve güvenliği birinci derecede ilgilendiren noksanlıklarla ilgili sadece para cezası uygulaması ve geçen sürede eksikliklerin giderilip giderilmediğini takip etmemesi de önemli bir eksikliktir.

5) İşletmede son derece zorlu üretim koşulları ve yüksek grizu riski bulunmaktayken, deneyimsiz ve eğitimsiz personelin istihdam edildikleri belirlenmiştir. Nitekim ölen iki işçinin aynı gün işe başladığı tespit edilmiştir. Deneyimsiz ve eğitimsiz personel istihdamı, emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınmamasına ve uygulanamamasına neden olabilmekte, kazaları kaçınılmaz hale getirmektedir. Yine, işletmede işçilerin, örgütsüz, sendikasıız oldukları ve düşük ücretlerle çalıştırıldıkları belirlenmiştir.

1 Haziran 2006 tarihinde meydana gelen grizu patlaması sonucu, 17 çalışan yaşamını yitirmiş, ikisi maden mühendisi 12 kişi yaralanmıştır.

6) Madencilik sektöründe benzeri iş kazaları son zamanlarda sürekli artmaktadır. Geçtiğimiz üç yıllık dönemde, sadece Aşkale, Ermenek, Küre, İskilip ve Gediz'de meydana gelen kazalarda 57 çalışan yaşamını kaybetmiştir.

Maden Mühendisleri Odası, olayla ilgili olarak, aşağıdaki görüş ve önerilerini kamuoyu ile paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin yok edilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasal atamaları ve diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

2) Böylesine zor ve riskli bir işkolunda, çalışanların sağlığı ve güvenliği, alınacak önlemler ve yapılacak yatırımlar son derece önemlidir. Ülkemiz madencilik sektöründe meydana gelen iş kazalarının ana nedenlerinden biri, iş güvenliğiyle ilgili gerekli yatırımların yeterince yapılmamasıdır. Kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için üretim zorlamaları, böylesi kazalara davetiye çıkarmaktadır.

Madencilik faaliyetleri; işletme yönteminden-tahkimat sistemine, havalandırmadan-kazı teknolojisine, nak-

liyatından - cevher zenginleştirmeye, personel istihdamından-egitimine ve fizibilite etüdünden - yatırımına kadar bir bütün olarak düşünülmelidir. Bunların tümünde yapılacak iyileştirmelerle, iş güvenliği ve sağlığı standartlarının yükseltilebileceği bilinmelidir. Yatırımlara ayrılan pay azaldıkça, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yapılacak yatırımların payı da azalmaktadır.

3) Madencilik sektöründe iş güvenliğinden birinci derecede sorumlu kuruluşlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır.

Madencilik sektöründe kamu denetiminin bu kuruluşlar tarafından yeterince sağlanabildiği söylenemez. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından son derece yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını artırmak durumundadır. Riski yüksek işyerlerinde İş Güvenliği Uzmanının çalıştırılmasını zorunlu kılan yönetmelik, iki yıldır ertelenerek uygulanmamaktadır. Bu durumda risk analizi yapılmasını engellemekte, dolayısıyla kaza riski de artmaktadır.

Yine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bununla beraber, söz konusu Genel Müdürlüğün 230 civarında personeli ile 24.000'in üzerindeki maden ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerini yeterince takip edebilmesi mümkün değildir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik

Madencilik sektöründe iş güvenliğinden birinci derecede sorumlu kuruluşlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır.

Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır.

olarak yeniden yapılandırılmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

4) Söz konusu kazanın meydana geldiği Balıkesir ilinde ve diğer pek çok ilde yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan pek çok maden işletmesi daha bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

5) Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır.

Madencilik sektöründe yasal mevzuata göre yürütülmekte olan "teknik nezaretçi" uygulaması önemli sorunlara neden olmaktadır. Sorumlu mühendisin ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyerinin sahibinden alması da çelişki yaratmakta ve mühendis, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmamaktadır.

Madencilik sektöründeki denetimin; dünyada tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, mutlaka Maden Mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda Maden Mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, özellikle yeraltı işletmelerinde her vardiyaya en az bir maden mühendisi zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime

sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

6) İşyerlerinin güvenliğine yönelik sorumluluğu, işçi sendikalarının da paylaşması gerekmektedir. Bu yönde bir denetim ile işçilerin eğitim ve sağlıklarına ilişkin etkin çalışmalar, sendikaların birincil görevleri arasında yer almalıdır.

7) İşyerlerinde çalışan mühendislerin; görevlerini, meslek ahlakı ilkelerinden sapmadan, yaptıkları işin insan yaşamı bakımından taşıdığı yüksek risklerin bilincinde olarak yapmaları gerekmektedir.

8) Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bugünlerde Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri düşünülmektedir. Özel idarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmasından kaygı duyulmaktadır.

Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetiminin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

Ankara, 5 Haziran 2006

